

Articles **Anna Ballbona**

Esperit crític i passió

És el tercer en discòrdia que signa el *Manifest Groc* (1928), l'incendiari document insígnia de l'avantguarda catalana. Queda per darrere de l'artista llorejat, Salvador Dalí, i del també escriptor Sebastià Gasch, amb més obra publicada. De Lluís Montanyà (Barcelona, 1903–Ginebra, 1985), en sabem i n'havíem pogut llegir poca cosa. Un únic llibre del 1977, ara introbable, en recollia articles sobre el surrealisme. D'aquí l'enorme vàlua de *Defensa de l'avantguardisme*. A cura de Joan Herrero Senés, professor a la Universitat de Colorado, recull els millors articles de Montanyà. Aplega sobretot crítica literària, però també reflexions culturals, del 1926 al 1932, anys en què el crític està al rovell de l'ou del bullici creatiu a Catalunya, amb una batalla incessant en favor de l'avantguarda. Després es retira d'aquesta primera línia, per tornar, a partir del 1935, ja amb un rerefons ben diferent.

Un esbós biogràfic precedeix l'antologia d'articles i dona les claus per entendre aquest "personatge escàpol", que, ja a l'exili, treballarà de traductor a les Nacions Unides. L'esbós deixa la gana oberta per saber-ne més coses encara. La crítica literària de Montanyà està tocada d'una radicalitat entusiàstica, tot contundència. En alguns moments, la seva prosa resulta enfarfegada, i això, a ulls d'avui, pot semblar restar-li un cert rigor. Junt, evidentment, amb el *Manifest Groc* i altres tres textos provocatius que firma amb Dalí i Gasch, reproduïts tots en el llibre, certs articles tenen voluntat de sacsejar, de dinamitar, de capgirar. En defensa, sempre, de

Defensa de l'avantguardisme
Autor: **Lluís Montanyà**
Edició: **Joan Herreros Senés**
Editorial:
Acontravent, Barcelona, 2010
Pàgines: **325**
Preu: **22 euros**

Lluís Montanyà va fer feina sobretot de crítica literària
ACONTRAVENT

l'avantguarda més puntera, de la modernitat més veloç i del "nou tipus d'home", "nascut de la guerra" (la primera gran guerra) i lligat "al progrés de la màquina".

Montanyà està ben informat, al dia de la literatura d'aquí i d'altres llocs. Domina les lletres franceses –Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé, Verlaine, Proust, Yourcenar i la colla de superrealistes els manega amb naturalitat–, admira García Lorca i és dels primers a l'Estat en parlar de l'*Ulisses* de Joyce. El llibre té un deix de document històric, amb falques pròpies del context. S'hi reflecteixen obres i debats de l'època, el sistema literari i artístic, la batalla global per la modernitat, amb les polèmiques socials corresponents, com la del jazz: "el jazz-band ha estat titllat d'immoral, per aquells que estan incapacitats per tenir dues idees alhora".

Les invectives desafidores, algunes vegades, descolloquen (unes notes per completar la informació no hi serien sobreres), però s'imposa l'interès de molts articles, com quan parla d'autors coetanis. També sobresurten les espurnes de visionari: la defensa d'Europa o les constatacions sobre el desassossec de l'individu i la "velocitat exhaustiva" amb què es "precipiten les nostres vides". Montanyà és un esperit crític discordat. Tot i ser un ferm propulsor de l'avantguarda, quan cal, estira les orelles a Gide; és crític amb Pla, amb Puig i Ferrater (premi Creixells del 1929) i implacable amb els "indotats" i els "arribistes" que s'han apuntat a la moda de la modernitat. Un volcà intel·lectual exigent massa temps apagat. *

Poesia **Roger Costa-Pau**

Passat, present i l'arrel, junts

La segona ombra / Second shadow
Autora: **Maria Wallace**
Edició bilingüe a cura de **Xavier C. Ribot**
Editorial: **L'Albí, Barcelona, 2010**
Pàgines: **112**
Preu: **16 euros**

Maria Wallace respon al nom de Maria Teresa Mir, una escriptora que va néixer a Platja d'Aro (de seguida la família es va traslladar a Sant Feliu de Guíxols) poc abans de la Guerra Civil espanyola i que fa més de quaranta anys que viu a Dublín. El periodista i escriptor Xavier C. Ribot –ganxó de raça i amb tota la fam de voler ser en el món des d'aquesta franja exquísida de mar– s'ha ocupat de l'edició del present volum, *Second shadow / La segona ombra*, i ja explica en l'epíleg que hi signa alguns detalls concrets de la vida de Maria Teresa Mir i la seva persona que seran claus per endinsar-nos en un univers poètic ben particular. La connexió és directa pel que fa als gustos i els referents literaris: Salvador Espriu o Martí i Pol; García Lor-

ca, Antonio Machado o Buero Vallejo en espanyol; i els irlandesos Patrick Kavanagh i el nobel Seamus Heaney. Amb l'avinentsa –hi afegeix Xavier C. Ribot– que des de l'any 1969 viu a Dublín; la ciutat, no ho oblidéssim, de James Joyce, Oscar Wilde, George Bernard Shaw, Bram Stoker, Jonathan Swift, William Butler Yeats i Samuel Beckett.

Una llengua diàfana

Servint-se d'una llengua diàfana, sense estridències, Maria Wallace escriu una poesia directa; una poesia que no busca abstraccions expressament i que relata les coses i explica fets, sensacions, sentiments, idees i, sobretot, paisatges: els interiors i els exteriors. Doncs sí; Maria Wallace desplega constantment en *La segona ombra* els diversos pai-

satges que l'han feta dona i que l'han feta poeta; amb el component afegit d'algú que es considera una persona "desplaçada" per circumstàncies de la vida, en aquest anar i venir en el temps entre Catalunya i Irlanda (també Xile, de molt jove), i amb la particularitat d'haver sabut crear un diàleg vivíssim entre passat i present i entre realitats diferents en tots els sentits. "Les mans busquen / el que queda del seu món. / Li dono les meves, / deixo que les espremi fort, / que les retorci com parracs vells / que parli a la seva dona, al seu fill, / i ell mateix una criatura, / als seus pares".

Com un mapa d'empremtes

En efecte, *La segona ombra* podria ben ser l'enfilall d'un camí que ensenyaria moltes coexistències, un mapa

en què es van reubicant lentament al seu lloc les diverses empremtes que un desarrelament inevitable hauria deixat escampades. I si bé és cert que Maria Wallace en algunes composicions del volum podria semblar massa prosaica, massa explícita poèticament parlant, en molts altres poemes se'ns presenta més incisiva i punxant: "Em fa por, el primer pas, / la primera paraula que furiosament / se m'aferra, es nega a recórrer / la llargada del braç, es nega a saltar / de la punta del llapis / a la incertesa del blanc". O encara: "Sola en aquesta quietud / sóc en un lloc / entre l'abans i el després / escoltant les insinuacions / de fulles paper de pergami, un silenci / que multiplica paisatges fèrtils"... Ara ja saben que Maria Wallace, o Maria Teresa Mir, ens pertany. *